

Warszawa, 6 grudnia 2021 r.

KIPA/43/2021

Pan
Jarosław Sellin
Sekretarz Stanu
w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa
Narodowego

Dot.: projektu rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego wykazu polskich kosztów kwalifikowalnych, parametrów utworów audiowizualnych oraz dokumentów związanych z przyznawaniem wsparcia finansowego na produkcję audiowizualną przez Polski Instytut Sztuki Filmowej (Nr w wykazie prac 55) (dalej jako: projekt zmiany rozporządzenia o zachętach).

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na zaproszenie do konsultacji publicznych projektu zmiany rozporządzenia o zachętach prosimy o przyjęcie stanowiska Krajowej Izby Producentów Audiowizualnych, które przedstawiamy w imieniu zrzeszonych w naszej izbie 151 podmiotów gospodarczych: producentów filmów i seriali fabularnych, dokumentalnych i animowanych, szkół filmowych oraz regionalnych funduszy filmowych.

Na wstępie chcielibyśmy podkreślić, że wszystkie nasze postulaty i uwagi przedstawione w piśmie KIPA/25/2021 z 17 lipca br. wobec nieprzedłożenia nowego projektu ustawy przez Ministerstwo pozostają aktualne i są w mocy. Zależy nam na utrzymaniu atrakcyjności Polski jako miejsca realizacji produkcji audiowizualnych. Jesteśmy za zachowaniem dotychczas obowiązującej formuły regulacji zachęt filmowych, również mając na uwadze znajomość dotychczasowych reguł dofinansowania przez partnerów zagranicznych.

W naszej opinii zaproponowana w nowelizacji rozporządzenia formuła punktacji kryteriów testu kwalifikacyjnego i relacji pomiędzy wagą kryteriów kulturowych i ekonomicznych, przesuwa ocenę w kierunku zupełnej uznaniowości. Należy pamiętać, że zasadniczym celem stosowania kryteriów kulturowych w testach kwalifikacyjnych jest promocja wyróżniających się europejskich dzieł kultury. Instytuty filmowe lub komisje eksperckie na ich podstawie jedynie stwierdzają obiektywne występowanie elementów związanych z kulturą europejską tj. oparcie się na znanych dziełach kultury lub wydarzeniach historycznych. Nigdzie nie prowadzi to do subiektywnej oceny wartości artystycznej bądź merytorycznej projektu filmowego.

Jednocześnie w związku z różnicą pomiędzy treścią obecnie obowiązującej ustawy z 9 listopada 2018 r. o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej (dalej jako: ustawa o zachętach), a treścią będącego w rządowym procesie legislacyjnym projektu zmiany przedmiotowej ustawy (UD 218) nasze stanowisko bierze pod uwagę dwa stany prawne tj.:

- 1) stan, w którym przepisy proponowanego projektu zmiany rozporządzenia o zachętach należy interpretować łącznie z treścią obecnie obowiązującej ustawy o zachętach,
- 2) stan, w którym przepisy proponowanego projektu zmiany rozporządzenia o zachętach należy interpretować łącznie z treścią proponowanej zmiany ustawy o zachętach (UD 218), przy założeniu, że wejdzie ona w życie w ciągu roku 2022 (termin zależny od sprawności procesu legislacyjnego) oraz z uwzględnieniem wariantów, które zostały przedstawione na posiedzeniu sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu 30 listopada br. przez przedstawicieli Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W ramach prowadzonych konsultacji publicznych chcielibyśmy równocześnie złożyć propozycje zmian do treści przedmiotowego rozporządzenia, które konsumują doświadczenia producentów audiowizualnych związane z funkcjonowaniem mechanizmu zachęt na przestrzeni ostatnich trzech lat. Mamy nadzieję, że Pan Minister uzna proponowane zmiany za usprawniające i doprecyzowujące funkcjonującą obecnie regulację.

1) Stanowisko do przedłożonego projektu zmiany rozporządzenia o zachętach, w kontekście obecnego stanu prawnego tj. biorące pod uwagę treść ustawy z 9 listopada 2018 r. o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej.

Charakter wprowadzanej zmiany w relacji do projektu zmiany ustawy o zachętach (UD218)

W nawiązaniu do stanowiska jakie przedstawiliśmy w ramach konsultacji publicznych projektu ustawy zmieniającej ustawę o zachętach (UD218), pismem z dnia 17 lipca br., KIPA wciąż stoi na stanowisku, że zmiana rozporządzenia do ustawy o zachętach powinna stanowić alternatywę w stosunku do projektowanej zmiany ustawy. Polegałoby to na przeniesieniu zmiany regulacyjnej z poziomu ustawy na poziom rozporządzenia i wprowadzeniu zmian w teście kwalifikacyjnym dowartościowujących kulturowe kryteria oceny projektu audiowizualnego.

Natomiast w przypadku kontynuowania prac nad zmianą ustawy, zdecydowanie rekomendujemy powstrzymanie się od wprowadzania zmiany rozporządzenia do czasu zmiany ustawy. Wraz ze zmianą ustawy zmieni się bowiem kształt regulacji będący punktem odniesienia dla interpretacji przepisów rozporządzenia, które jest aktem o charakterze technicznym dopełniającym treść ustawy i precyzującym w sposób elastyczny wskazane w ustawie parametry systemu zachęt. W naszej opinii regulację wsparcia finansowego w postaci zachęt stanowią łącznie ustawa i rozporządzenie. Wprowadzenie zmiany do systemu przyznawania wsparcia finansowego poprzez najpierw zmianę rozporządzenia, a następnie zmianę ustawy może stać w sprzeczności z zasadami techniki prawodawczej, a w szczególności z określoną w §6 Zasad techniki prawodawczej (Dz. U. z dnia 29 lutego 2016 r. poz. 283) zasadą zrozumiałości intencji prawodawcy przez adresatów norm prawnych. Zmiana rozporządzenia poprzedzająca zmianę ustawy może prowadzić również do naruszenia

spójności regulacji, w tym spójności terminologicznej i prowadzić do konieczności ponownej zmiany rozporządzenia w krótkim odstępie czasu.

Ocena wypełniania kryteriów testu kwalifikacyjnego – rola producentów i PISF

Ocena wypełniania kryteriów testu kwalifikacyjnego na podstawie obecnie obowiązujących przepisów proponowana jest przez producentów składających wnioski o wsparcie finansowe i znajduje odzwierciedlenie w załączanej do wniosku dokumentacji produkcyjnej. Producent proponuje punktację dwukrotnie - zarówno na etapie składania wniosku jak i jego rozliczania. Weryfikacji punktacji testu kwalifikacyjnego dokonuje Polski Instytut Sztuki Filmowej. W naszej ocenie w zakresie kompetencji PISF już teraz znajduje się możliwość zarówno uznania zaproponowanej przez producenta punktacji, jak i możliwość zakwestionowania punktów przyznanych w ramach poszczególnych kryteriów. Weryfikacja punktacji testu kwalifikacyjnego ma zatem również wymiar merytoryczny i jest narzędziem pozostającym w sferze uznaniowości Dyrektora PISF.

Zmiana relacji wagi kryteriów kulturowych i kryteriów ekonomicznych testu kwalifikacyjnego

W proponowanym w piśmie KIPA/25/2021 rozwiązaniu sugerowaliśmy wyrównanie wagi punktów otrzymywanych przez projekt w ramach oceny kryteriów kulturowych oraz oceny kryteriów związanych z czynnikami produkcji. Uważamy, znając intencje projektodawcy, że takie rozwiązanie spowodowałoby wypełnienie intencji stojących u podstawy proponowanej w czerwcu zmiany ustawy.

Natomiast chcielibyśmy wyraźnie zaznaczyć, że w naszej ocenie ukształtowanie relacji pomiędzy kryteriami kulturowymi i produkcyjnymi na poziomie 70:30, w przedłożonym do konsultacji projekcie rozporządzenia jest niezgodne z założonymi celami ustawy zawartymi w jej art. 1 ust. 5. Wsparcie finansowe mogą bowiem wówczas uzyskać także projekty audiowizualne, które nie będą spełniać żadnego z kryteriów związanych z zaangażowaniem polskich czynników produkcji. Przypomnieć należy, że kryteria ekonomiczne testu kwalifikacyjnego promują obecnie:

- a) udział zdjęć realizowanych na terytorium RP w całości zdjęć realizowanych w ramach produkcji,
- b) liczbę dni zdjęciowych realizowanych na terytorium RP,
- c) wykorzystanie infrastruktury zdjęciowej zlokalizowanej w Polsce,
- d) wykonanie w Polsce nagrania i zgrania muzyki, montażu, postprodukcji obrazu,
- e) polskie obywatelstwo: reżysera, scenarzysty, operatora obrazu, głównego animatora (przy animacji), kompozytora muzyki, aktorów, montażystów, scenografów, kostiumografów, charakteryzatorów, producentów wykonawczych, producentów postprodukcji lub koordynatorów efektów specjalnych, operatorów dźwięku, reżyserów dźwięku, specjalistów w zakresie produkcji animacji.

Uwzględnienie w teście kwalifikacyjnym tak określonych kryteriów ekonomicznych ma prowadzić do wzmocnienia polskiego rynku audiowizualnego, profesjonalizacji polskich talentów i pracowników planów filmowych oraz podmiotów realizujących postprodukcję

i usługi filmowe oraz rozwijać i wzmacniać sektor jako całość. Zmniejszenie ich wagi w ocenie projektów może znacząco przyczynić się do osłabienia motywacji do zatrudniania polskich talentów i fachowców, co w sytuacji presji na wzrost stawek wynagrodzeń i honorariów, z jaką mamy do czynienia obecnie stanowi zagrożenie dla ochrony polskiego rynku pracy.

Należy pamiętać, że zasadniczym celem stosowania kryteriów kulturowych w testach kwalifikacyjnych jest promocja wyróżniających się europejskich dzieł kultury. Instytuty filmowe lub komisje eksperckie na ich podstawie jedynie stwierdzają obiektywne występowanie elementów związanych z kulturą europejską tj. oparcie się na znanych dziełach kultury lub wydarzeniach historycznych. Nigdzie nie prowadzi to do subiektywnej oceny wartości artystycznej bądź merytorycznej projektu filmowego.

Jeżeli relacja między kryteriami kulturowymi i ekonomicznymi zostanie ukształtowana tak jak proponuje to projekt rozporządzenia (70:30), może się okazać, że projekt audiowizualny przejdzie pozytywnie weryfikację punktacji (51%=51 pkt.), mimo tego, że w całości zostanie zrealizowany poza Polską i bez udziału polskich czynników produkcji, zatrudnienia polskich talentów i polskich fachowców pracujących na planach filmowych. Wsparcie takiego projektu będzie miało się z zasadniczymi celami ustawy (art.1 ust. 5 pkt 1-8), a wręcz będzie działaniem manifestującym brak patriotyzmu. W wymiarze ekonomicznym nie będzie również prowadziło do realizacji efektów mnożnikowych, przewidzianych w ocenie skutków regulacji ustawy o zachętach przyjmowanej w 2018 roku i będących najważniejszym w wymiarze gospodarczym uzasadnieniem do wprowadzenia mechanizmu odrębnego od selektywnej dystrybucji środków prowadzonej w oparciu o ustawę o kinematografii. W skrajnej sytuacji przywoływany na komisji sejmowej 30 listopada przykład niemieckiego serialu wojennego „Nasze matki, nasi ojcowie” realizowany w całości poza Polską, bez udziału polskich twórców i członków ekip filmowych, mógłby pozytywnie przejść test kwalifikacyjny i uzyskać wsparcie finansowe w postaci zachęty jedynie w oparciu o ocenę zrealizowaną na podstawie kryteriów kulturowych, które jako utwór europejski spełnia. Taką sytuację traktujemy jako wypaczenie podstawowych założeń tzw. ustawy o zachętach.

Dlatego też podtrzymujemy przedstawione w lipcu stanowisko, iż rozwiązanie polegające na zmianie relacji między wagami kryteriów testu kwalifikacyjnego o charakterze kulturowym oraz o charakterze ekonomicznym powinno iść maksymalnie tak daleko, aby prowadzić do wyrównania wagi dwóch rodzajów oceny projektu audiowizualnego będącego przedmiotem wniosku o wsparcie finansowe. Tym bardziej, że art. 31 ust. 2 ustawy o zachętach wprowadza wytyczne do wydania rozporządzenia, w ramach których Minister jest zobligowany do uwzględnienia w ramach treści rozporządzenia, a więc również w treści testu kwalifikacyjnego: sposobów produkcji i postprodukcji poszczególnych rodzajów utworów audiowizualnych, wpływu produkcji audiowizualnej na wzmocnienie potencjału kreatywnego i ekonomicznego polskiego rynku produkcji audiowizualnej, potrzeby dostosowania systemu wsparcia finansowego do uwarunkowań i aktualnych kierunków rozwoju produkcji audiowizualnej oraz sprawności spełniania warunków przyznania i wypłaty wsparcia finansowego. **Wyraźnie ustawa stawia tu akcent na kryteria ekonomiczne oceny wniosku, uwzględniające zastosowanie polskich czynników produkcji w ramach projektu audiowizualnego.**

Wprowadzenie skali punktowej w odniesieniu do kryteriów kulturowych testu kwalifikacyjnego

Treść zmiany do rozporządzenia wprowadza również nową zasadę przyznawania punktacji w odniesieniu do kryteriów związanych z wykorzystaniem w utworze audiowizualnym dorobku kulturowego. W miejsce punktów przyznawanych automatycznie w przypadku spełnienia konkretnego kryterium wprowadzono tu skalę od 1 do 10 punktów. Niezrozumiałym jest dla nas wprowadzenie zróżnicowania metodologii oceny kryteriów kulturowych i ekonomicznych (skala vs. punktacja automatyczna). **W opinii KIPA wprowadzenie skali punktowej w teście kwalifikacyjnym wymaga również wprowadzenia do treści rozporządzenia wytycznych lub wydania przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego dodatkowego aktu o charakterze interpretacyjnym wskazującego szczegółowo wartość punktów od 1 do 10 w poszczególnych kryteriach.** Wytyczne takie są stosowane np. w ramach brytyjskiego testu kwalifikacyjnego. Rolą wytycznych jest usuwanie wszelkiego rodzaju niepewności jakie mogłyby powstać przy ocenie projektu audiowizualnego prowadzonej przez producenta na potrzeby złożenia wniosków, a następnie pracowników PISF lub innych ekspertów. Dzięki temu wnioskodawcy mogą z wyprzedzeniem ocenić, czy ich produkcja z dużym prawdopodobieństwem spełni warunki testu kwalifikacyjnego.

Konstrukcja kryterium kulturowego nr 6

Zwracamy również uwagę, że nowo wprowadzone kryterium nr. 6 *utwór audiowizualny nie zawiera treści, które mogą być postrzegane jako propagujące ustroje totalitarne, nawołujące do nienawiści na tle różnic narodowościowych, rasowych lub wyznaniowych* nie powinno podlegać ocenie poprzez skalę. Kryteria zawarte w teście kwalifikacyjnym powinny mieć charakter obiektywny. W tym przypadku kryterium zostało sformułowane subiektywnie, o czym wyraźnie świadczy użyte w nim określenie „*mogą być postrzegane jako*”. W tym przypadku trudno również o skalowalność kryterium. Treści albo nawołują do nienawiści, albo nie. Nie mogą nawoływać częściowo lub trochę.

2) Stanowisko do projektu zmiany rozporządzenia o zachętach, w kontekście proponowanej zmiany do ustawy o zachętach, procedowanej w rządowym procesie legislacyjnym (UD218)

W ramach tej części stanowiska podtrzymujemy wszystkie elementy opinii zawarte w części 1).

Kształt kryteriów oceny eksperckiej

Ocena proponowanego brzmienia testu kwalifikacyjnego w tym przypadku dokonywana jest przez nas przy założeniu zmiany dotychczasowego trybu oceny wniosków poprzez uzupełnienie go o dodatkową ocenę ekspercką dokonywaną przez członków panelu/komisji eksperckiej. Zgodnie z projektem ustawy z dnia 18.06.2021. eksperci mają dokonywać oceny w oparciu o bliżej nieokreślone kryteria o charakterze artystycznym, poznawczym i etycznym. Mając to na uwadze, rozważany przez Ministerstwo kierunek ukształtowania systemu oceny eksperckiej wniosków w oparciu o kryteria testu kwalifikacyjnego, które miałyby zastąpić ogólnie określone subiektywne kryteria *artystyczne, poznawcze i etyczne*, uważamy za dobry,

o ile jest to ten kierunek. Nie znajdujemy bowiem uzasadnienia ani formalnego, ani merytorycznego dla wprowadzania proponowanych zmian zarówno na poziomie rozporządzenia, jak i dodatkowo na poziomie znowelizowanej ustawy w brzmieniu projektu z 18.06.2021. Nieprecyzyjne warunki dofinansowania mogłyby eliminować jego pewność i dyskwalifikować projekty na podstawie subiektywnych ocen.

Kompetencje ekspertów dokonujących oceny projektów

Nie mamy wątpliwości, że w obecnym stanie prawnym zarówno producenci są przygotowani merytorycznie do proponowania punktacji w ramach poszczególnych kryteriów testu kwalifikacyjnego, jak i pracownicy PISF do weryfikacji tejże punktacji. W opinii KIPA jest niezmiernie ważnym, aby zakładani przez ustawę eksperci dokonujący oceny poprawności punktacji przyznanej przez producentów lub przyznający punktację w oparciu o kryteria określone w teście kwalifikacyjnym posiadali doświadczenie rynkowe i wiedzę o produkcji filmowej (a także o dokumentacji danego projektu, która odpowiada na konkretne elementy testu na poziomie infrastrukturalnym i ekonomicznym) pozwalające im na ocenę zarówno scenariusza jak i czynników produkcji deklarowanych przez producentów w dokumentacji załączanej do wniosku o wsparcie finansowe. Dlatego postulujemy raz jeszcze, aby w przypadku kontynuacji prac nad nowelizacją ustawy doprecyzować kryteria wyboru ekspertów i wprowadzić odpowiednie wymogi związane z ich doświadczeniem i równocześnie zapewnić odpowiednią reprezentację w gronie ekspertów przedstawicieli środowiska filmowego, w tym w szczególności producentów, w uzgodnieniu z organizacjami branżowymi, w tym z KIPA.

Komisje lub panele eksperckie funkcjonują w ramach procedur przyznawania wsparcia finansowego na produkcję audiowizualną w wielu krajach. Ich rolą jest ocena wniosków pod kątem technicznym, w celu upewnienia się, że wnioski o dofinansowanie spełniają wymagania określone w prawie. Obejmuje to ekspercką ocenę proponowanego budżetu projektu audiowizualnego oraz badanie wniosku pod kątem wypełniania minimum punktowego wymaganego testami kwalifikacyjnymi. Ocena ta dokonywana jest przy zachowaniu transparentności i jasności stosowanych kryteriów wobec aplikujących producentów, zapewniając tym samym względną pewność dofinansowania. Poniżej przedstawiamy przykłady komisji eksperckich zakładających udział czynnika branżowego.

Kraj	Skład komisji eksperckiej
Chorwacja	Komisja ds. zachęt składa się z 5 członków powoływanych przez Ministra Kultury, w tym: przedstawiciela Ministra Kultury, dwóch przedstawicieli Croatian Producers Association, przedstawiciela Ministra Finansów, przedstawiciela Croatian Audiovisual Centre.
Czechy	Testy kwalifikacyjne oceniane są przez Komisję ds. Zachęt Filmowych funkcjonującą przy Państwowym Funduszu Kinematografii. Członkowie Komisji wybierani są przez Ministra Kultury spośród kandydatów zgłoszonych przez organizacje branżowe. Obecnie w skład Komisji wchodzi

	5 osób, z których 3 to producenci filmowi, a dwie pozostałe są ekspertami rynku audiowizualnego.
Litwa	Ocena testu kwalifikacyjnego jest dokonywana przez przynajmniej 3 ekspertów posiadających przynajmniej 3-letnie doświadczenie w obszarze rynku produkcji av.
Rumunia	Od maja 2019 r. funkcjonuje Rumuńska Komisja Filmowa, w skład której wchodzi 5 niezależnych ekspertów branżowych.

3) Postulaty dotyczące zmiany treści rozporządzenia ws. zachęt wynikające z praktyki stosowania przepisów rozporządzenia w ostatnich 3 latach.

Ze względu na to, że proponowany projekt zmiany rozporządzenia ws. zachęt dokonuje przeglądu jego treści po raz pierwszy od jego wejścia w życie, proponujemy, aby uwzględnić w nim również dostosowanie parametrów utworu audiowizualnego oraz katalogu kosztów kwalifikowalnych do obowiązujących praktyk rynkowych w oparciu o doświadczenie udzielania i rozliczania wsparcia produkcji audiowizualnych przez PISF, zgodnie z przekazanym do Departamentu Własności Intelektualnej przez KIPA projektem zmiany rozporządzenia 14.09.2021..

- w zakresie parametrów utworu audiowizualnego proponujemy skrócenie długości odcinka serialu fabularnego z 40 do 25 minut. Jest to związane ze zmianami na rynku medialnym i oczekiwaniami nabywców produkcji audiowizualnych, w tym nadawców oraz serwisów VOD. Trend ostatnich lat wskazuje na rosnące zainteresowanie produkcją krótszych formatów, w tym seriali high-end. Już w 2019 roku stanowiły one 3 na 5 wyprodukowanych wszystkich europejskich produkcji audiowizualnych. Natomiast już w 2018 roku zauważalne było, iż najpopularniejsze formaty sezonów seriali składały się z 6, 8 lub 10 odcinków, przy czym większość wyprodukowanych sezonów składała się z odcinków o długości między 36 a 65 minut. Tendencja do skracania długości treści wyprodukowanych w ramach danego sezonu serialu na rzecz ich jakości pogłębia się wraz z coraz większą ilością produkcji zamawianych przez platformy VOD.
- W zakresie uzupełnienia katalogu kosztów kwalifikowanych. Zaproponowane poniżej zmiany przepisów rozporządzenia biorą pod uwagę normy interpretacyjne stosowane przez niezależne firmy audytorskie, których opinie ekonomiczno-finansowe dotyczące składanych przez producentów raportów końcowych z prac objętych wsparciem finansowym są wymagane w procedurze weryfikacji polskich kosztów kwalifikowanych i ostatecznie wypłaty wsparcia finansowego. Firmy audytorskie często podchodzą do interpretacji zawartego w rozporządzeniu katalogu kosztów

kwalfikowalnych w sposób literalny, uniemożliwiając zakwalifikowanie kosztów, które nie są bezpośrednio określone w rozporządzeniu, chociaż mieszczą się w zakresie ujętych w rozporządzeniu pojęć. Przykładem są koszty związane z przygotowaniem grafik i ilustracji, często tworzonych przez storyboardzystów, projektantów scenografii etc., które nie są ujęte w rozporządzeniu wprost, chociaż można przypuszczać, że w intencji projektodawcy mieściły się w pojęciu kosztów utworów plastycznych.

W związku z tym proponujemy, aby wprowadzić następujące zmiany do katalogu kosztów kwalifikowalnych w następującym zakresie:

- 1) bezpośredniego wprowadzenia do katalogu kosztów prac graficznych i ilustratorskich oraz kosztów wynagrodzeń i honorariów grafików i ilustratorów, z uwagi na wynikającą z praktyki niejednoznaczność, czy można te koszty traktować jako koszty przygotowania prac plastycznych; grafika oraz ilustracja wykorzystywane są przy produkcji filmowej w ramach efektów specjalnych, napisów początkowych i końcowych, jako osobne napisy i grafiki wzbogacające zdjęcia filmowe oraz storyboardy;
- 2) rozszerzenia zakresu kwalifikowalności kosztów związanych z ubezpieczeniami; w dotychczasowym katalogu ujęte były jedynie koszty ubezpieczeń od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz ubezpieczeń od odpowiedzialności cywilnej wszystkich członków ekipy; nowelizacja proponuje objąć kwalifikacją również inne koszty ubezpieczeń związanych z produkcją audiowizualną, z wyłączeniem kosztów ubezpieczeń zakończenia produkcji (completion bond), co będzie dotyczyć przede wszystkim kosztów ubezpieczeń majątkowych związanych z produkcją audiowizualną; wyłączenie tych kosztów nie jest uzasadnione, a jednocześnie należy zwrócić uwagę na dynamiczne zmiany na rynku ubezpieczeń na rynku audiowizualnym wywołane pandemią;
- 3) umożliwienia kwalifikacji kosztów ogólnych działalności wnioskodawcy, producenta lub koproducenta, ograniczając ich kwalifikowalność do poziomu 7%, mając na uwadze, że wiele systemów wsparcia produkcji filmowej lub serialowej w Europie przewiduje możliwość kwalifikowania kosztów ogólnych ograniczonych określonym limitem procentowym. Kwalifikowane koszty ogólne mieszczą się zazwyczaj w przedziale od 5% do 10%, wyjątkowo jedynie są wyższe jak w przypadku Portugalii (15%).
- 4) umożliwienia kwalifikacji kosztów przejazdów w klasie pierwszej, o ile jest to wymagane zawartymi umowami. Dotychczasowa regulacja przewiduje możliwość rozliczania kosztów przejazdów jedynie w klasie ekonomicznej, jednak umowy zawierane przez agencje reprezentujące twórców tj. reżyser, operator, scenograf oraz aktorów w swoich standardach zawierają nienegocjowalne klauzule dotyczące standardu transportu osobowego osób zatrudnianych przy produkcji. W efekcie faktury potwierdzające zakup biletów pierwszej klasy lub same bilety jako dokumenty finansowe nie mogą być zaliczane jako podstawa rozliczenia kosztów kwalifikowalnych, mimo iż stanowią często znaczącą część budżetów produkcyjnych związanych z transportem osobowym. W związku z tym proponuje się uzupełnienie katalogu kosztów kwalifikowalnych o koszty biletów pierwszej klasy, o ile jest

to wymagane osobną umową dotyczącą danej osoby zatrudnianej na planie. Ograniczenie dotyczące kosztów podróży dotyczące klasy podróży w zasadzie nie występuje w zagranicznych systemach zachęt;

- 5) doprecyzowania możliwości kwalifikowania kosztów nagrania i zgrania dźwięku lub muzyki, w tym wstępnego zgrania dźwięku lub muzyki czyli tzw. premixu, oraz nagrania i zgrania postsynchronów (postsynchronizacji i automatycznego podkładania dialogów i efektów dźwiękowych) ze względu na to, że dotychczasowe przepisy nie pozwalały na pełną kwalifikowalność procesów związanych z produkcją i postprodukcją warstwy dźwiękowej filmu lub serialu;
- 6) uzupełnienia kwalifikowalności kosztów pionu producenckiego o koszty honorariów, wynagrodzeń i innych świadczeń producentów innych niż wykonawczy tj. producenta wiodącego, producenta kreatywnego, producenta finansowego, producenta liniowego, w tym w sytuacjach gdy ich honoraria i wynagrodzenia są dokumentowane notami księgowymi; zmiana ta jest wywołana wprowadzeniem na rynek polski nowych standardów produkcji, wymagającej specjalizacji w szczególnych obszarach zarządzania produkcją oraz współdziałania wielu osób zatrudnionych na stanowiskach producentów o zawężonym wyspecjalizowanym zakresie odpowiedzialności; ich współdziałanie jest konieczne dla osiągnięcia celu jakim jest doprowadzenie do sfinalizowania projektu audiowizualnego w jego wymiarach artystycznym i finansowym;
- 7) w przypadku filmu animowanego umożliwienia kwalifikacji kosztów honorariów supervisorów animacji, czyli osób nadzorujących poszczególne procesy animacji produkcji, którzy nie zostali ujęci w katalogu kosztów kwalifikowanych w momencie projektowania regulacji;
- 8) wprowadzenia kategorii kosztów zrównoważonej produkcji audiowizualnej, co jest uzasadnione aktualnymi trendami rozwoju rynku audiowizualnego, jak również kształtowaniem narzędzi finansowania dostępnych dla polskich producentów audiowizualnych w ramach programów europejskich oraz w krajach koproducentów. Dostosowanie się polskich narzędzi finansowania produkcji audiowizualnej do tych wymogów stanie się w niedługim czasie koniecznością. Przemysł filmowy we wszystkich swoich fazach, od produkcji, przez dystrybucję, festiwale, aż po streaming nie jest obojętny dla środowiska naturalnego i wywiera na nie wpływ w takich obszarach jak: gospodarka odpadami, zużycie energii, transport, stosowane materiały czy wyżywienie. W ramach projektu Green Screen, finansowanego przez Interreg Europe, partnerstwa obejmującego 8 regionów europejskich, w tym polskie Województwo Podkarpackie wykazano, że produkcja audiowizualna emituje od 50 do 3.500 ton dwutlenku węgla w zależności od wielkości i budżetu danego projektu. W przyjętej 26 maja 2021 Decyzji Komisji Europejskiej w sprawie przyjęcia Programu Kreatywna Europa na rok 2021, a w szczególności jego komponentu MEDIA, wielokrotnie podkreślono znaczenie zrównoważonej produkcji audiowizualnej. W dokumencie w wielu miejscach zaznaczono, że w ramach naboru prowadzonego do poszczególnych priorytetów uwaga zostanie zwrócona na wnioski prezentujące odpowiednie strategie w celu zapewnienia bardziej zrównoważonego i bardziej przyjaznego dla środowiska przemysłu (filmowego). W większości priorytetów

prezentacja wniosku pod kątem zrównoważonego wpływu na środowisko będzie zapewniać już w 2021 roku 5/100 możliwych do osiągnięcia punktów. Program zakłada, że Komisja Europejska w 2021 roku ma rozpocząć badania, które zajmą się sposobami skutecznego i wydajnego wdrażania środków zrównoważonej produkcji audiowizualnej. Na poziomie politycznym, w tym w ramach grup roboczych Rady Unii Europejskiej, rozpocznie się dialog na temat na temat zielonej produkcji audiowizualnej, w tym na temat wdrożenia wspólnego kalkulatora śladu węglowego i europejskiego przewodnika po ekologicznej produkcji. Celem dialogu będzie stworzenie „znaku zrównoważonej produkcji audiowizualnej” obowiązującego na terenie Unii Europejskiej. Równoległe program MEDIA wprowadzi zachęty finansowe dla ekologicznych praktyk oraz tworzenie strategii zrównoważonej produkcji.

Proponujemy wprowadzenie zmian również do katalogu kosztów wyłączonych z kwalifikowania. W znaczącym stopniu powinny one odzwierciedlać zmiany wprowadzone w katalogu kosztów kwalifikowalnych rozporządzenia. W związku z wprowadzeniem możliwości kwalifikowalności kosztów ogólnych działalności producentów do 7% budżetu prac objętych wsparciem finansowym wykreślono z ust 2 pkt 1) obejmujący wyłączenie kosztów związanych z prowadzeniem działalności przez producentów lub koproducentów, w pkt 4) podniesiono limit procentowy z 3 do 7% oraz zmieniono brzmienie pkt 18) na mocy którego niekwalifikowalne będą koszty przekraczające 7% limit kosztów ogólnych. W katalogu kosztów wyłączonych z kwalifikowania doprecyzowano również, że wyłączenie kwalifikowalności kosztów finansowych dotyczy tych instrumentów finansowych, które nie są przeznaczone bezpośrednio na produkcję objętą wsparciem finansowym. Będzie to umożliwiać kwalifikowanie kosztów pożyczek, kredytów, leasingów i innych instrumentów finansowych, które dotyczą produkcji audiowizualnych objętych wsparciem finansowym.

Szczegółowe zapisy dotyczące wyżej omówionych zmian w katalogu kosztów kwalifikowalnych, wyróżnione kolorem żółtym, przedstawiamy w załączniku do niniejszego pisma.

Szanowny Panie Ministrze,

Deklarujemy gotowość do zaangażowania się w przygotowanie zmian do ustawy o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej oraz rozporządzenia wykonawczego, które zrealizują cele zakładane przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej, a jednocześnie będą stanowić o wzroście polskiego przemysłu audiowizualnego. Zwracamy się z prośbą o uwzględnienie nas w dialogu w momencie ustalania ostatecznego kształtu rozporządzenia.

Z wyrazami szacunku,

Prezes Krajowej Izby Producentów Audiowizualnych

Alicja Grawon – Jaksik

ZAŁĄCZNIK Nr 1

SZCZEGÓŁOWY WYKAZ KOSZTÓW MOGĄCYCH STANOWIĆ POLSKIE KOSZTY KWALIFIKOWALNE ORAZ SZCZEGÓŁOWY WYKAZ KOSZTÓW WYŁĄCZONYCH Z KWALIFIKOWANIA JAKO POLSKIE KOSZTY KWALIFIKOWALNE

1. Polskie koszty kwalifikowalne obejmują uzasadnione i niezbędne dla produkcji audiowizualnej koszty:
 - 1) przygotowania do produkcji powstałe w ramach poszukiwania pozastudyjnych lokalizacji produkcji audiowizualnej, obejmujące koszty:
 - a) wynagrodzeń osób zaangażowanych w przygotowanie do produkcji, w tym koszty nabycia praw autorskich,
 - b) pozwoleń na realizację zdjęć,
 - c) przygotowania materiałów wizualnych oraz dokumentacji obiektów służących produkcji audiowizualnej (w szczególności fotografii, prezentacji drukowanych i multimedialnych, druku materiałów, projektów plastycznych oraz testów związanych z produkcją animacji),
 - d) najmu sprzętu służącego przygotowaniu materiałów wizualnych,
 - e) poszukiwania lokalizacji produkcji animacji,
 - f) tłumaczeń dokumentów i materiałów związanych z poszukiwaniem lokalizacji produkcji audiowizualnej;
 - 2) realizacji produkcji audiowizualnej, w tym koszty:
 - a) scenografii i kostiumów, obejmujące koszty:
 - tworzenia, adaptacji lub najmu scenografii,
 - tworzenia, utrzymania, najmu rekwizytów lub zakupu rekwizytów, które zostały zużyte w toku produkcji,
 - tworzenia, utrzymania, najmu kostiumów lub zakupu kostiumów, które zostały zużyte w toku produkcji,
 - najmu studia filmowego lub hali zdjęciowej,
 - najmu lokacji filmowych (obiektów zdjęciowych),
 - przygotowania plenerów,
 - najmu zwierząt,
 - najmu pojazdów,
 - najmu broni,
 - najmu urządzeń na planie lub w studio, takich jak: przyczepy dla ekipy, mobilne kuchnie, generatory prądotwórcze,
 - najmu pomieszczeń scenograficznych, w tym rekwizytorni, magazynów, składów,
 - zabezpieczenia planu, w tym koszty pojazdów służb odpowiedzialnych za zachowanie bezpieczeństwa, karetek pogotowia, pojazdów straży pożarnej,
 - związane z efektami wizualnymi, modelowaniem postaci, tworzeniem scenografii i tła w animacji, w tym koszty usług oraz koszty wynajęcia lub zakupu materiałów eksploatacyjnych na potrzeby utworów audiowizualnych,
 - efektów specjalnych na planie, materiałów eksploatacyjnych, broni filmowej,
 - charakteryzacji, makijażu, fryzjerskie,
 - techniczne związane z archiwizacją materiałów filmowych,
 - związane z montażem filmów na planie,
 - związane z korekcją barwną obrazu,
 - b) pozyskania sprzętu technicznego służącego do produkcji audiowizualnej, obejmujące koszty:
 - najmu sprzętu oświetleniowego, w tym podnośników, wież, oraz najmu lub zakupu materiałów eksploatacyjnych,
 - najmu agregatów oraz zakupu paliwa do agregatów,
 - najmu kamery, sprzętu do kamery, innego sprzętu służącego rejestracji obrazu audiowizualnego oraz najmu lub zakupu materiałów eksploatacyjnych,
 - najmu osprzętu kamerowego (gripa) oraz najmu lub zakupu materiałów eksploatacyjnych,
 - najmu sprzętu dźwiękowego oraz najmu lub zakupu materiałów eksploatacyjnych,
 - zakupu nośników obrazu i dźwięku,
 - najmu sprzętu komputerowego do tworzenia animacji,
 - najmu mocy obliczeniowej do tworzenia animacji,

- umowy cywilnoprawnej umożliwiającej korzystanie przez czas oznaczony z oprogramowania do tworzenia animacji lub efektów specjalnych,

c) pozostałe koszty realizacji produkcji audiowizualnej, obejmujące koszty:

- nabycia praw do scenariusza oraz praw do adaptacji umożliwiających realizację produkcji audiowizualnej,
- prac literackich i plastycznych, w tym graficznych i ilustratorskich, związanych z rozwojem i realizacją utworu audiowizualnego, w tym koszty nabycia praw autorskich,
- biurowe i administracyjne poniesione w miejscu produkcji innym niż stała siedziba lub w innym miejscu prowadzenia działalności przez wnioskodawcę, takim jak plan filmowy lub lokacje, w tym koszty:
 - najmu przestrzeni biurowej, magazynowej oraz mebli,
 - najmu sprzętu biurowego, w szczególności telefonu, faksu, komputera, fotokopiarki,
 - artykułów biurowych i papierniczych,
 - umowy cywilnoprawnej umożliwiającej korzystanie przez czas oznaczony z oprogramowania do zarządzania procesami produkcji animacji,
 - użytkowania elektryczności, wody, gazu, telefonu, internetu,
 - usług pocztowych i kurierskich,
- ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej wszystkich członków ekipy,
- ubezpieczeń związanych z produkcją audiowizualną, z wyłączeniem ubezpieczeń zakończenia produkcji,
- łączności na planie,
- zabezpieczenia planu filmowego i zabezpieczenia medycznego,
- cła,
- tłumaczeń dokumentów i materiałów niezbędnych do realizacji produkcji audiowizualnej,
- obsługi i usług prawnych oraz innych usług konsultacyjnych i audytorskich, usług księgowych, realizowanych w związku z realizacją produkcji audiowizualnej przez podmioty mające siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w wysokości nieprzekraczającej łącznie 10% budżetu prac objętych wsparciem finansowym,
- usług bankowych związanych z prowadzeniem rachunku powierniczego związanego z przyznaniem wsparcia finansowego;
- koszty ogólne związane z prowadzeniem działalności przez wnioskodawcę, producenta lub koproducenta niewymienione w innych miejscach tego załącznika, w wysokości nieprzekraczającej 7 % budżetu prac objętych wsparciem finansowym.

3) związane z podróżami, zakwaterowaniem, wyżywieniem w czasie przygotowania do produkcji audiowizualnej, realizacji produkcji audiowizualnej oraz postprodukcji, obejmujące koszty:

- a) transportu, w tym najmu samochodów i wszystkich innych pojazdów niezbędnych do realizacji prac objętych wsparciem finansowym na produkcję audiowizualną albo świadczenie usługi na rzecz produkcji audiowizualnej utworów audiowizualnych, koszty paliwa, opłaty drogowe,
- b) przejazdów w klasie ekonomicznej lub w klasie pierwszej jeśli jest to wymagane zawartymi umowami, tylko w sytuacji, w której Rzeczpospolita Polska jest miejscem początkowym lub końcowym przejazdu, oraz parkingów przy obiektach zdjęciowych,
- c) zakwaterowania dla ekipy zaangażowanej w produkcję utworu audiowizualnego w okresie przygotowania produkcji, okresie zdjęciowym oraz okresie postprodukcji,
- d) posiłków;

4) montażu i postprodukcji, obejmującej koszty:

- a) opracowania materiału zdjęciowego,
- b) montażu obrazu, dźwięku, muzyki, synchronizacji dźwięku z obrazem,
- c) usług związanych z jakością obrazu,
- d) udźwiękowienia, nagrania i zgrania dźwięku lub muzyki, w tym wstępnego zgrania dźwięku lub muzyki,
- e) dubbingu, napisów, nagrania i zgrania postsynchronów (postsynchronizacji i automatycznego podkładania dialogów i efektów dźwiękowych),
- f) najmu sprzętu do montażu obrazu i postprodukcji dźwięku, najmu montażowni obrazu i dźwięku,
- g) najmu sprzętu na potrzeby tworzenia animacji, compositingu oraz renderingu,

- h) przygotowania taśmy filmowej,
 - i) umów cywilnoprawnych na czas oznaczony, uprawniających do korzystania z oprogramowania komputerowego niezbędnego do wykonania postprodukcji, w tym montażu, efektów wizualnych lub dźwiękowych lub animacji, do danego projektu na czas określony zgodnie z harmonogramem,
 - j) najmu studia nagraniowego,
 - k) zakupu nośników cyfrowych,
 - l) audytu postprodukcji,
 - m) przygotowania materiałów wyjściowych,
 - n) przygotowania materiałów i kopii archiwizacyjnych,
 - o) wykonania kopii wzorcowej,
 - p) zgrania filmu;
- 5) produkcji animacji i efektów specjalnych, obejmujące koszty:
- a) rozpoznania graficznego,
 - b) opracowania projektu,
 - c) wykonania folderu projektu animacji w formie prezentacji,
 - d) wykonania w obrębie animacji 2D lub 3D procesów niezbędnych do wykonania animacji,
 - e) wykonania projektów: postaci, dekoracji, rekwizytów, użytkowych,
 - f) wykonania scenopisu opisowego i obrazowego, wykonania animatiku,
 - g) opracowania modeli postaci do animacji,
 - h) wykonania projektów animacji,
 - i) wykonania testów animacji, wykonania animacji 2D lub 3D lub animacji lalkowej, poklatkowej oraz kombinowanej,
 - j) materiałów i narzędzi służących do produkcji animacji eksperymentalnej, kombinowanej lub lalkowej, wykonania efektów specjalnych (animacja efektów 2D lub 3D),
 - k) materiałów składowych do budowy lalek na potrzeby animacji lalkowej lub poklatkowej,
 - l) malowania animacji i dekoracji,
 - m) obróbki komputerowej animacji i dekoracji,
 - n) renderowania animacji,
 - o) wykonania korekcji barwnej obrazu,
 - p) wykonania compositingu,
 - q) montażu obrazu,
 - r) audytu produkcji;
- 6) honorariów, wynagrodzeń i innych świadczeń, w tym świadczeń podmiotów pośredniczących (włącznie z podatkami dochodowymi oraz składkami na ubezpieczenia społeczne) stanowiących udokumentowane koszty pracy związanej z zaangażowaniem osób do utworu audiowizualnego:
- a) w przypadku filmu fabularnego lub dokumentalnego albo serialu fabularnego lub dokumentalnego:
 - aktorów, w tym obsady głównej, obsady drugoplanowej, epizodystów, kaskaderów, dublerów, statystów,
 - scenarzysty albo scenarzystów,
 - reżysera, II reżysera, asystenta reżysera, reżysera obsady, kłapsera,
 - producenta wykonawczego, producenta wiodącego, producenta kreatywnego, producenta finansowego, producenta liniowego, asystenta produkcji, kierownika produkcji, II kierownika produkcji, asystenta kierownika produkcji, kierownika postprodukcji, kierownika planu, asystenta kierownika planu, sekretarza planu, dyżurnego planu, administratora oraz osób realizujących usługi księgowo, jeżeli dotyczą danej produkcji audiowizualnej, w tym potwierdzonych notą księgową,
 - osób zaangażowanych w pionie scenograficznym, w tym zaangażowanych do realizacji prac związanych z projektowaniem, produkcją, budową scenografii, najmem lub produkcją rekwizytów, obsługą studia: w tym scenografa, II scenografa, asystentów scenografa, kierownika budowy dekoracji, dekoratora wnętrz, głównego rekwizytora, rekwizytora, pomocników rekwizytora, koordynatora efektów specjalnych, pirotechników, dyżurnego scenograficznego, dyżurnego planu,

- osób zaangażowanych w przygotowanie kostiumów,
- osób zaangażowanych w pionie charakteryzatorskim,
- osób zaangażowanych w pionie operatorskim,
- osób zaangażowanych w pionie dźwiękowym, w tym reżysera dźwięku, operatora dźwięku, asystenta operatora dźwięku, a także osób zaangażowanych w postprodukcję dźwięku, w tym montażystów dialogów, twórców efektów dźwiękowych, twórców efektów synchronicznych, realizatorów postsynchronów, realizatorów zgrania dźwięku,
- osób zaangażowanych w przygotowanie efektów specjalnych na planie,
- osób zaangażowanych w przygotowanie efektów wizualnych,
- twórców animacji,
- grafików i ilustratorów,
- osób zaangażowanych w przygotowanie muzyki do filmu, w tym kompozytora, wykonawców, artystów wykonawców, autorów tekstu utworów słowno-muzycznych, osób zaangażowanych w produkcję muzyczną,
- osób zaangażowanych w montaż zdjęć, dźwięku, muzyki, w tym montażysty, asystenta montażysty,
- osób zaangażowanych w wykonanie usług rzemieślniczych potrzebnych do produkcji,
- osób zaangażowanych w realizację specjalistycznych usług na planie, w szczególności lekarzy, pielęgniarek, weterynarzy,
- konsultantów, w szczególności historycznego, muzycznego, medycznego, script doctora, technologa,
- osób zaangażowanych w adaptację scenariusza, dialogów,
- osób zaangażowanych w działania kaskaderskie,

b) w przypadku filmu animowanego lub serialu animowanego:

- osób wymienionych w lit. a,
- twórców projektów postaci,
- twórców wykonania postaci,
- twórców projektów dekoracji,
- twórców projektów rekwizytów,
- twórców animacji różnych technik, w tym głównego animatora dla różnych technik,
- kolorystów,
- twórców scenopisu opisowego lub obrazowego,
- twórców storyboardu lub prezentacji,
- twórców animatiku,
- twórców zdjęć do animacji - compositingu,
- osób wykonujących nadzór nad poszczególnymi procesami animacji (supervisorów animacji),

c) w przypadku usług postprodukcyjnych:

- montażystów,
- kolorystów,
- specjalistów od jakości obrazu,
- twórców animacji 2D,
- twórców animacji 3D,
- kompozytorów,
- artystów wykonawców,
- reżyserów dźwięku,
- lektorów,
- specjalistów od nagrania, synchronizacji i montażu dźwięku,
- realizatorów zgrania dźwięku,
- specjalistów od rekonstrukcji materiałów archiwalnych;

7) nabycia autorskich praw majątkowych i licencji do utworów wykorzystanych w ramach produkcji audiowizualnej, w tym do:

a) muzyki polskich autorów i wykonawców,

- b) materiałów archiwalnych,
 - c) utworów literackich,
 - d) utworów słowno-muzycznych;
- 8) produkcji formatów umożliwiających dostęp do utworu audiowizualnego osobom niepełnosprawnym, obejmujących koszty:
- a) audiodeskrypcji,
 - b) napisów dla niesłyszących,
 - c) tłumaczenia na język migowy.
- 9) zrównoważonej produkcji audiowizualnej, w tym koszty:
- a) usług związanych z przygotowaniem, weryfikacją i realizacją:
 - planu zrównoważonej produkcji audiowizualnej,
 - planu optymalizacji środowiskowej transportu,
 - kalkulacji śladu środowiskowego produkcji audiowizualnej,
 - procedur ekologicznych w toku preprodukcji, produkcji i postprodukcji,
 - zrównoważonej organizacji planu filmowego,
 - planu przestrzennego lokacji filmowej.
 - b) honorariów, wynagrodzeń i innych świadczeń, w tym świadczeń podmiotów pośredniczących (włącznie z podatkami i świadczeniami na ubezpieczenia społeczne) stanowiących udokumentowane koszty pracy osób zaangażowanych w przygotowanie i realizację dokumentów, procedur lub usług, o których mowa w pkt. a),
 - c) konsultacji specjalistów ds. ochrony przyrody,
 - d) leasingu lub najmu ekologicznych generatorów prądotwórczych,
 - e) podłączenia do sieci energetycznej,
 - f) leasingu lub najmu urządzeń i zakupu materiałów służących do energooszczędnego oświetlenia,
 - g) leasingu lub najmu urządzeń służących do elektronicznej wymiany dokumentów związanych z produkcją audiowizualną,
 - h) opłat za licencje na oprogramowanie służące organizacji spotkań zdalnych,
 - i) podłączenia do sieci wodnej, w tym leasingu lub wynajmu reduktorów ciśnienia,
 - j) leasingu lub najmu stacji uzdatniania wody pitnej,
 - k) wielorazowych opakowań służących do przechowywania i dystrybucji wody lub żywności na planie filmowym,
 - l) najmu naczyń wielorazowych oraz urządzeń służących do utrzymania ich w czystości,
 - m) usług związanych ze zrównoważoną segregacją i odbiorem śmieci z planu filmowego lub biura służącego realizacji danej produkcji audiowizualnej, oraz związanych z nimi kosztów pojemników, worków i innych materiałów służących zrównoważonym zarządzaniem odpadami w trakcie produkcji audiowizualnej,
 - n) usług transportowych wykorzystujących ekologiczne środki transportu, w tym związanych z transportem ekipy realizacyjnej w trakcie realizacji zdjęć, w szczególności wynajmem samochodów elektrycznych lub hybrydowych, rowerów, skuterów elektrycznych,
 - o) ekologicznych materiałów do budowy scenografii i dekoracji,
 - p) ekologicznych materiałów charakteryzatorskich lub służących do makijażu,
 - q) ekologicznych środków i materiałów służących do utrzymania czystości,
 - r) utylizacji zużytych w toku produkcji materiałów,
 - s) offsetowania śladu węglowego,
 - t) oznakowania przestrzeni planu filmowego związanego z procedurami zrównoważonej produkcji audiowizualnej.”

2. Polskie koszty kwalifikowalne nie obejmują kosztów niezwiązanych bezpośrednio z produkcją audiowizualną lub świadczeniem usługi na rzecz produkcji audiowizualnej, będącej przedmiotem wsparcia finansowego, takich jak:

1) skreślony,

2) podatek od towarów i usług;

3) koszty reprezentacyjne;

4) koszty obsługi i usług prawnych oraz innych usług konsultacyjnych i audytorskich, usług księgowych, w wysokości powyżej 7% budżetu prac objętych wsparciem finansowym;

5) koszty postępowań sądowych;

6) koszty grzywien, kar pieniężnych, kar umownych i odsetek od nieuiszczonych w terminie należności;

7) koszty zakupu środków trwałych, w tym zakupu infrastruktury studiów filmowych i nagraniowych oraz innego sprzętu służącego produkcji filmowej;

8) koszty zakupu nieruchomości;

9) koszty zakupu urządzeń elektroniki użytkowej;

10) wartości wkładów rzeczowych do produkcji;

11) koszty amortyzacji;

12) koszty pożyczek niebankowych, leasingu, usług bankowych, w tym kredytów lub gwarancji bankowych; nieprzeznaczonych bezpośrednio na produkcję objętą wsparciem finansowym;

13) koszty ubezpieczenia zakończenia produkcji;

14) koszty innych ubezpieczeń niezwiązanych z produkcją audiowizualną;

15) koszty zakupu i rozwoju oprogramowania (z wyjątkiem licencji oprogramowania służącego do produkcji animacji lub efektów specjalnych);

16) koszty dystrybucji produkcji audiowizualnej;

17) koszty promocji i marketingu związanych z produkcją audiowizualną;

18) koszty ogólne związane z prowadzeniem działalności przez wnioskodawcę, producenta lub koproducenta niewymienione w innych miejscach tego załącznika, w wysokości powyżej 7% budżetu prac objętych wsparciem finansowym;

19) koszty związane z przygotowaniem wymaganych przez Polski Instytut Sztuki Filmowej fotosów, plakatu artystycznego oraz koszty realizacji making off.